

TEXNIKUMLARDA NEMIS TILI O'QITISH TIZIMI

Otamurodova Dildora Shavkatovna

Vobkent tuman 3-son texnikum o'qituvchisi

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida xorijiy tillarni bilish nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki kasbiy muvaffaqiyatning ham muhim omiliga aylanib bormoqda. Ayniqsa, texnikumlarda tahsil olayotgan o'quvchilar uchun nemis tilini o'rganish katta ahamiyat kasb etadi. Chunki Germaniya sanoat, texnologiya, muhandislik va kasb-hunar ta'limi sohasida dunyoda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Shu sababli texnikumlarda nemis tilini o'qitish tizimini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishning maqsadi

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishning asosiy maqsadi – o'quvchilarda kasbiy faoliyatda zarur bo'ladigan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Bu jarayonda quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- Nemis tilida og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish;
- Kasbiy terminologiyani o'rgatish;
- Mutaxassislikka oid matnlarni tushunish va tahlil qilish ko'nikmasini

shakllantirish;

- Xalqaro hamkorlikka tayyor kadrlarni tayyorlash.

Oddiy umumta'lim maktablaridan farqli ravishda, texnikumlarda til o'qitish amaliy yo'nalishga ega bo'lishi kerak. Ya'ni o'quvchilar o'z kasbiga doir mavzular asosida tilni o'rganadilar.

O'qitish mazmuni va metodikasi

Texnikumlarda nemis tilini o'qitish tizimi bir nechta asosiy tarkibiy qismlardan iborat:

1. Kommunikativ yondashuv

Hozirgi zamon metodikasida kommunikativ yondashuv yetakchi o'rinni egallaydi. Bu usulda til grammatik qoidalar majmui sifatida emas, balki muloqot vositasi sifatida o'rgatiladi. Darslarda dialoglar, rolli o'yinlar, kasbiy vaziyatlarni modellashtirish kabi mashg'ulotlar qo'llaniladi.

2. Kasbiy yo'naltirilgan ta'lim

Texnikum o'quvchilari kelajakda ma'lum bir sohada faoliyat yuritadi. Shuning uchun nemis tilini o'qitishda mutaxassislikka oid matnlar, texnik hujjatlar, ko'rsatmalar va atamalar keng qo'llanilishi lozim. Masalan:

- Muhandislik yo'nalishida – texnik qurilmalar tavsifi;
- Tibbiyot yo'nalishida – tibbiy atamalar;
- Axborot texnologiyalarida – dasturlash va kompyuter terminologiyasi.

Bu yondashuv o'quvchilarning kasbiy motivatsiyasini oshiradi.

3. Interfaol metodlar

Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan:

- “Aqliy hujum” (Brainstorming);
- Klaster usuli;
- Loyiha asosida o'qitish (Project-based learning);
- Guruhli va juftlikda ishlash.

Bunday metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, jamoada ishlash ko'nikmasini va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi.

4. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Texnikumlarda nemis tilini samarali o'qitishda AKT vositalari katta rol o'ynaydi. Onlayn platformalar, interaktiv dasturlar, video va audio materiallar, virtual lug'atlar ta'lim sifatini oshiradi. Shuningdek, nemis tilida podkastlar tinglash, videodarslar ko'rish va onlayn testlar yechish orqali o'quvchilar mustaqil ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Baholash tizimi

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishda baholash jarayoni ham zamonaviy talablarga mos bo'lishi kerak. Baholash quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

- Joriy nazorat (testlar, og'zaki savol-javob);
- Oraliq nazorat;
- Yakuniy imtihon;
- Loyihaviy ishlar.

Baholashda faqat grammatik bilim emas, balki o'quvchining muloqot qobiliyati, matnni tushunishi va kasbiy vaziyatlarda tilni qo'llay olishi inobatga olinadi.

Muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishda ayrim muammolar mavjud:

- O'quvchilarning boshlang'ich til darajasining pastligi;
- Dars soatlarining yetarli emasligi;
- Zamonaviy o'quv adabiyotlarining kamligi;
- Amaliy mashg'ulotlarga vaqt ajratishning cheklanganligi.

Ushbu muammolarni hal etish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- Differensial ta'limni yo'lga qo'yish;
- Qo'shimcha to'garak va fakultativ mashg'ulotlar tashkil etish;
- Zamonaviy darslik va elektron resurslar bilan ta'minlash;
- Nemis tilida so'zlashuv klublarini tashkil qilish.

Hozirgi kunda kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Texnikumlar esa malakali, raqobatbardosh va zamonaviy bilimlarga ega mutaxassislarni tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Xorijiy tillarni, xususan, nemis tilini o'qitish texnikum ta'limining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Nemis tilini samarali o'qitish tizimi o'quvchilarning xalqaro mehnat bozorida o'z o'rnini topishiga zamin yaratadi.

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishning ahamiyati

Nemis tili Yevropada eng ko'p so'zlashiladigan tillardan biri bo'lib, ilm-fan, texnika, tibbiyot, muhandislik va sanoat sohalarida keng qo'llaniladi. Germaniya dual ta'lim tizimi va ishlab chiqarish bilan integratsiyalashgan o'quv modeli bilan mashhur. Shu sababli texnikum o'quvchilari uchun nemis tilini bilish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- Germaniyada malaka oshirish va amaliyot o'tash;
- Xorijiy kompaniyalarda ishlash;
- Zamonaviy texnik hujjatlar bilan ishlash;
- Xalqaro loyihalarda ishtirok etish.

Shunday ekan, nemis tilini o'qitish faqat fan sifatida emas, balki kasbiy vosita sifatida tashkil etilishi lozim.

O'qitish tamoyillari

Texnikumlarda nemis tilini o'qitishda quyidagi didaktik tamoyillar muhim ahamiyatga ega:

1. Kasbiy yo'naltirilganlik tamoyili

Dars mazmuni o'quvchilarning mutaxassisligiga mos ravishda tuzilishi kerak. Masalan, texnik yo'nalish talabalari uchun texnik pasportlar, qurilma tavsiflari va ishlab chiqarish jarayonlari haqidagi matnlar tanlanadi. Bu o'quvchilarning kasbga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

2. Bosqichma-bosqichlik tamoyili

Til o'rgatish oddiydan murakkabga qarab olib boriladi. Avval umumiy nutqiy kompetensiya shakllantiriladi, so'ngra kasbiy leksika va murakkab grammatik konstruktsiyalar o'rgatiladi.

3. Amaliyotga yo'naltirilganlik

Nazariy bilimlar amaliy mashg'ulotlar bilan mustahkamlanadi. O'quvchilar real kasbiy vaziyatlarga yaqin topshiriqlarni bajaradilar: buyurtma qabul qilish, texnik nosozlikni tushuntirish, yo'riqnoma yozish va hokazo.

O‘qitish metodlari va vositalari

Zamonaviy texnikumlarda nemis tilini o‘qitishda turli metod va vositalardan foydalaniladi.

Interfaol metodlar

- Rolli o‘yinlar (masalan, “mijoz va mutaxassis” suhbat);
- Keys-stadi (muammoli vaziyatni tahlil qilish);
- Munozara va debatlar;
- Loyiha ishlari.

Bu metodlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Multimedia vositalari

Audio va video materiallar talaffuzni yaxshilashga yordam beradi. Onlayn platformalar orqali test topshirish, lug‘at boyligini oshirish va grammatik mashqlarni bajarish mumkin. Virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar esa texnik terminlarni o‘rganishda samarali hisoblanadi.

Autentik materiallardan foydalanish

Nemis tilidagi real hujjatlar, texnik kataloglar, ishlab chiqarish yo‘riqnomalari va internet manbalari dars jarayonini hayotiy va qiziqarli qiladi.

O‘quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirish

Texnikumlarda nemis tilini o‘qitish natijasida quyidagi kompetensiyalar rivojlanadi:

- Lingvistik kompetensiya (grammatika va lug‘at boyligi);
- Kommunikativ kompetensiya (erkin muloqot qilish);
- Sotsiomadaniy kompetensiya (nemis tilida so‘zlashuvchi mamlakatlar madaniyatini bilish);
- Kasbiy kompetensiya (mutaxassislikka oid til ko‘nikmalari).

Bu kompetensiyalar bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, o‘quvchining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'qituvchining roli

Nemis tili o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi va motivator bo'lishi kerak. U zamonaviy metodlarni bilishi, innovatsion texnologiyalardan foydalana olishi va o'quvchilar bilan individual ishlash ko'nikmasiga ega bo'lishi zarur. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarni mustaqil o'rganishga undashi lozim.

Albatta, quyida mavzu bo'yicha kengaytirilgan va mazmunan boy xulosa keltiriladi:

Xulosa

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, texnikumlarda nemis tilini o'qitish tizimi zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan, kasbiy yo'naltirilgan va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan tizim sifatida shakllanishi zarur. Globallashuv jarayonida xorijiy tillarni, ayniqsa, sanoat va texnologiya sohasida yetakchi davlat hisoblangan Germaniya tilini bilish o'quvchilarning kasbiy istiqbolini sezilarli darajada kengaytiradi.

Texnikum ta'limining asosiy vazifasi – qisqa muddat ichida malakali va raqobatbardosh mutaxassis tayyorlashdir. Shu nuqtai nazardan, nemis tilini o'qitish faqat grammatik qoidalarni o'rgatish bilan cheklanib qolmasligi, balki o'quvchilarning real kasbiy vaziyatlarda muloqot qila olish ko'nikmasini shakllantirishga xizmat qilishi kerak. Dars jarayonida kasbiy terminologiyaga e'tibor qaratish, autentik materiallardan foydalanish, interfaol metodlarni qo'llash va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish ta'lim samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, nemis tilini o'qitishda o'quvchilarning individual xususiyatlari, tayyorgarlik darajasi va qiziqishlari inobatga olinishi muhimdir. Differensial yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bilimni o'zlashtirish darajasini yaxshilaydi va ularning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Motivatsiya esa muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biridir.

Bugungi kunda ishlab chiqarish, texnika, axborot texnologiyalari va xizmat ko'rsatish sohalarida xalqaro hamkorlik kengayib bormoqda. Bu esa texnikum bitiruvchilaridan nafaqat kasbiy bilim, balki xorijiy tilni bilishni ham talab etadi. Nemis tilini egallagan mutaxassis xorijiy adabiyotlar bilan ishlay oladi, xalqaro tajribani o'rganadi, chet eldagi hamkorlar bilan erkin muloqot qiladi va o'z kasbiy salohiyatini yanada rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, texnikumlarda nemis tilini o'qitish tizimini takomillashtirish – ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy mutaxassis tayyorlash va yoshlarning xalqaro mehnat bozorida munosib o'rin egallashini ta'minlashning muhim shartidir. Ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni keng qo'llash, amaliyotga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish va o'qituvchilarning kasbiy mahoratini muntazam oshirib borish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin. Shundagina texnikumlarda nemis tilini o'qitish tizimi samarali va barqaror rivojlanadigan mexanizmga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari: Kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirishga oid me'yoriy hujjatlar. – Toshkent, 2019–2023.
3. Jalolov J.J. **Chet til o'qitish metodikasi.** – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
4. Saydaliyev S. **Chet tilini o'qitish metodikasi asoslari.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
5. Passov Y.I. **Kommunikativ metodika chet tilini o'qitishda.** – Moskva, 2000.
6. Bim I.L. **Nemis tilini o'qitish nazariyasi va metodikasi.** – Moskva: Prosveshcheniye, 2005.
7. Iskandarova Sh. **Kasbiy yo'naltirilgan xorijiy til o'qitish metodikasi.** – Toshkent, 2018.
8. Richards J.C., Rodgers T.S. **Approaches and Methods in Language Teaching.** – Cambridge University Press, 2014.

9. Harmer J. **How to Teach English.** – Pearson Education, 2015.
10. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). – Council of Europe, 2018.
11. Neuner G., Hunfeld H. **Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts.** – Berlin: Langenscheidt, 2007.
12. Федеральные стандарты профессионального образования и материалы по дуальной системе обучения Германии. – Berlin, 2016.